

بررسی مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسان

مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان

The Study of the Teachers' Practical and Professional Skills from the
Viewpoint of Teachers' and Learners

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۵/۲۹، تاریخ دریافت نسخه نهایی: ۱۳۹۱/۱۰/۲۱، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۲/۱/۱۶

F. S. Hoseinian Heidari., (Ph.D)

Abstract: Education quality is an option that all education systems of the world take it into account. In education quality which includes omitting errors, answering the learners' needs, accessing an effective education, permanent improvement of teaching-learning current and finally meeting international education standards, teacher and his training is the central point of education quality. Teachers' professional capabilities and skills can be regarded as one of the important and basic fields in this regard by which we will observe an effective education. This paper is presented by referring to the writer's research entitled "The study of the education quality of Iran's teacher training centers considering pedagogical and sociological factors according to managers', teachers' and students' view of those centers". In this research, teachers' professional and practical skills had a significant difference in accordance with students', managers' and teachers' views. And, 18% of quality variance of Teachers Training Centers has been specified by teachers' professional and practical skill. Finally, educational methods were considered as the most important factor in quality of Teachers Training Centers by managers, students and teachers and educational methods will direct the whole of education process. According to those sensitivities and technological interpretation, trend in education and training area and in consequence, its effective employment in educational modern methods and so practical experience as deputy of education during years motivated the writer to have a look back to the teachers' professional capabilities in Teachers Training Centers and recommend some guidelines.

Keywords: professional skill, teacher, teacher training.

فرزانه سادات حسینیان حیدری^۱

چکیده: کیفیت بخشی به آموزش، گزینه‌ای است که تمامی نظام‌های آموزش پرورش جهان به آن توجه دارند. که حذف خطاها، رفع نیازهای فراگیران، دسترسی به آموزش اثربخش، بهبود دایمی جریان یاددهی-یادگیری و در نهایت مطابقت با استانداردهای بین‌المللی آموزش را تأمین می‌نماید. یکی از حوزه‌های مهم و اساسی در این رابطه، قابلیت‌های حرفه‌ای مدرسان مراکز تربیت معلم می‌باشد؛ که با اتکا به آن آموزشی اثربخش را شاهدیم. و فرآیند یاددهی-یادگیری به گونه‌ای مؤثر اجرا می‌گردد. مقاله حاضر با استناد به پژوهش نگارنده تحت عنوان: "بررسی کیفیت بخشی آموزشی مراکز تربیت معلم در ایران با توجه به عوامل پداگوژی و جامعه‌شناسی از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان مراکز تربیت معلم" ارائه می‌گردد. هرچند موارد فوق دربرگیرنده موارد پژوهش استناد شده نمی‌باشد، لکن براساس موضوع مقاله به فرضیه یک که همانا مهارت‌های حرفه‌ای معلمان می‌باشد اشاره شده است. در پژوهش فوق، با جامعه آماری که کل مدیران، مدرسین و دانشجویان مراکز تربیت معلم را پوشش داده است؛ مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسین از دیدگاه دانشجویان، مدیران، مدرسان تفاوت معنا داری دارد. و از آنجا که در این پژوهش ۱۸ درصد از واریانس کیفیت بخشی مراکز تربیت معلم توسط مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین تبیین شده است؛ مهم‌ترین عامل در کیفیت بخشی به عملکرد مراکز تربیت معلم، از دیدگاه مدیران، دانشجویان و مدرسان، روش‌های آموزشی به کار گرفته شده توسط مدرسان ارزیابی شده است و روش‌های آموزشی جهت‌دهنده کل فرآیند آموزشی خواهد بود. با توجه به حساسیت‌های فوق و روند تعبیرات فن‌آوری در عرصه تعلیم و تربیت و به تبع آن به کارگیری مؤثر در روش‌های نوین آموزشی و همچنین تجربیات عملی در پست معاونت آموزشی طی سال‌های متمادی نگارنده را بر آن داشت تا نگاهی مجدد به قابلیت‌های حرفه‌ای مدرسان مراکز تربیت معلم داشته و راهکارهایی را در این راستا پیشنهاد نماید.

کلید واژه‌ها: مهارت حرفه‌ای، مدرس، تربیت معلم

مقدمه

تعلیم و تربیت انسان از بدو پیدایش مورد توجه بوده اما اهمیت آن در قرون اخیر به‌طور فزاینده‌ای آشکار شده است. در حال حاضر، آموزش و پرورش کلید توسعه جوامع محسوب می‌شود و موفقیت و سعادت ملت‌ها به کیفیت تعلیم و تربیت آن‌ها بستگی دارد. "بدون تردید آینده هر کشوری را می‌توان از سیمای کنونی آموزش و پرورش آن دریافت" (نویدی، احد، به نقل از غلامی، ۱۳۷۹).

کیفیت تعلیم و تربیت به‌عنوان عاملی در توسعه کشورهای مختلف مشخص می‌گردد و به حق می‌توان اذعان نمود که مهم‌ترین عامل در کیفیت بخش نظام تعلیم و تربیت، معلم و توانایی‌ها و قابلیت‌های حرفه‌ای آنان می‌باشد. بنابراین جایگاه تربیت نیروی انسانی در نظام آموزش و پرورش از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. از سخن دیگر سرمایه‌گذاری به‌منظور تربیت نیروی انسانی به خصوص تربیت معلم بسیار ضروری و الزامی خواهد بود.

در این سرمایه‌گذاری، قابلیت مهارت‌های حرفه‌ای مدرسان به‌عنوان افرادی که مسئول هماهنگی و کنترل فرآیندهای یاددهی-یادگیری دانشجو معلمان می‌باشند؛ راه را برای تداوم کیفیت‌بخشی و اثربخشی آموزشی از مراکز تربیت معلم به سوی مدارس هموار می‌کنند. مهارت‌های حرفه‌ای مدرسان تا جایی پیش می‌رود که بتواند در تربیت معلمان موفق و اثربخش پیروز گردد. دکتر مهرمحمدی به ویژگی‌های معلم موفق و اثربخش چنین اشاره می‌نماید که معلم موفق و اثربخش معلمی است که بتواند اهداف یادگیری را در کلاس درس سامان دهد و از نتایج پژوهش‌های علمی در کلاس خود بهره جوید. در ارائه تکالیف یادگیری، میزان آن در نوع بازخورد و ... از تکنیک‌های برتر و نوین استفاده کند. بنابراین با استناد به پژوهش نگارنده "بررسی کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم ایران با توجه به عوامل پداکوژی و جامعه‌شناسی از دیدگاه مدیران، مدرسین و دانشجویان مراکز تربیت معلم" هدف مقاله که بررسی قابلیت‌های حرفه‌ای مدرسان مراکز تربیت معلم می‌باشد؛ تحقق می‌یابد.

اهمیت و ضرورت موضوع

مهرمحمدی، ۱۳۸۶ معلم موفق و اثربخش، معلمی است که بخشی از وظایف حرفه‌ای خود یا اهداف یادگیری را با تمسک به قدرت تعبیر، تفسیر و احیاناً تطبیق تکنیک‌های برگرفته از مطالعات علمی سامان می‌دهد و بتوانند یافته‌های مطالعات علمی را هوشمندانه و آگاهانه با شرایط و ویژگی‌های خاص کلاس خود منطبق سازد. و در جریان تکلیف حرفه‌ای و تعقیب اهداف یادگیری، ناگزیر از مشارکت فعال در خلق و تولید دانش حرفه‌ای باشد.

و به قول تولستوی (دال^۱، ۱۹۸۷ به نقل از لنترلستری^۲) "بهترین معلم کسی است که دارای قابلیت خلق روش‌های تازه است".

زهدریک^۳، ۱۹۸۷ "در جریان یاددهی- یادگیری لازم است معلم به‌عنوان پژوهشگر عمل کند و با به‌کارگیری مهارت‌های "حل مسئله" به‌طور مستمر در پی یافتن حقیقت باشد. و سیر رشد کمال حرفه‌ای را طی کند".

مهرمحمدی، ۱۳۸۶ معلم در جریان یاددهی- یادگیری باید فرصت‌هایی فراهم کند تا دانش-آموزان درباره آن‌چه آموزش دیده‌اند، بیندیشند و عادت به پرسش کردن در دانش‌آموزان ایجاد و تقویت شود.

انیرتر^۴، ۲۰۰۸ بهترین معلم کسی است که دانش‌آموزان را در مسیر احساس بی‌نیازی از وجود خودش دهد و کوشش کند این احساس در او به تدریج شکل گیرد.

تمامی موارد اشاره شده و هزاران گفته و نوشته‌های دیگر روشن می‌سازد که تربیت معلمان متفکر و اندیشمند که بتوانند دانسته خویش را در شرایط خاص کلاس درس به‌کار گرفته و زمینه فعالیت‌های چالش‌برانگیز و خلاق و هوشمندانه را برای دانش‌آموزان فراهم سازند. و با پژوهش‌های عملی خویش (اقدام‌پژوهی) در کلاس سبب رفع چالش‌های آموزشی و ارتقا و سطح کیفی فرآیند یاددهی-یادگیری شود تا جایی که دانش‌آموزان خود ابتدا دانش را به دست خویش ساخته، مسائل را طرح و سپس حل نمایند، که البته کار آسان و ساده‌ای نیست و این کار بر عمده مدرسانی قرار دارد که خود از مهارت‌های حرفه‌ای و عملی چون تفکر خلاقانه، تفکر هوشمندانه، مهارت‌های حل مسئله، مهارت‌های پژوهشی و اقدام‌پژوهی، مهارت‌های به‌کارگیری تدریس مؤثر در شرایط خاص کلاس درس، مهارت استفاده از رسانه‌های آموزشی نوین در اجرای مؤثر فرآیندهای یاددهی- یادگیری و ... برخوردار باشند.

بنابراین جستجو و کندوکاو در رابطه با میزان سطح کیفی مهارت‌های حرفه‌ای مدرسان امری لازم است. این جستجو از منظر دانشجویان به‌عنوان کسانی که خود مجریان آموزشی و اجراکننده سند تحول ملی برنامه درسی بوده و هم‌چنین مدیران به‌عنوان کنترل‌کننده و هماهنگ‌کننده آموزشی و خود مدرسان که نظرشان بازتاب نگرش و نیاز آنان نسبت به کثرت موارد ذکر شده در جنبه‌های مختلف مهارت حرفه‌ای‌شان می‌باشد، امری ضروری است. که با تأمل در نتایج پژوهش می‌توان نقاط ضعف و قدرت مدرسان را در این زمینه و راه‌های گذر از

1. Doll
2. Deo Tolstog
3. Zahoric
4. Elishor

بررسی مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسان مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان
چالش‌ها و بهبود شرایط و وضعیت حرفه‌ای و عملی مدرسان را ارائه نمود.

مبانی نظری

بلکه^۱ و پینه^۲، ۲۰۰۸ نگاهی به تجارب کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مهم‌ترین عامل تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به‌ویژه در دهه‌های اخیر، توجه و سرمایه‌گذاری وسیع آن‌ها در آموزش و پرورش بوده است. آن‌ها بر این باورند که بهترین سرمایه‌ای که می‌توان به نسل آینده هدیه کرد؛ آموزش و پرورش کیفی است. که می‌توان از این طریق اندیشه‌های آنان را غنی ساخته، قدرت تفکر، خلاقیت و ابداع روش‌های نو را در آنان پرورش داد. برای نیل به این هدف، بررسی ساختار و محتوای آموزشی معلمان واجد اهمیت است (یونیسف، ۲۰۰۸) پنج عنصر کلیدی که بر کیفیت تعلیم و تربیت مؤثرند؛ چنین عنوان می‌نماید:

- محیط

- نقش دانشجو

- محتوای یادگیری

- فرآیند آموزشی

- اهداف و نتایج

معلمان می‌توانند با کسب مهارت حرفه‌ای در زمینه طراحی محیط‌های یادگیری، طراحی فعالیت‌ها و واحدهای یادگیری، سازمان‌دهی محتوای یادگیری و به‌کارگیری روش‌های مؤثر یاددهی و یادگیری، استفاده از رسانه‌های نوین آموزش و به‌کارگیری روش‌های نوین ارزشیابی در ارتقای کیفی تعلیم و تربیت نقشی اساسی ایفا نمایند.

دست‌آوردها و توصیه‌هایی که همایش بین‌المللی مشارکت در رشد معلم برای آسیا نوین (۶ تا ۸ سپتامبر ۱۹۹۵) در بانلوک به‌دست آمده را می‌توان به‌شرح زیر خلاصه نمود:

معلمی که فقط محتوای برنامه‌های درسی را ارائه می‌کند دیگر به‌عنوان یک معلم حرفه‌ای و شایسته شناخته نمی‌شود از معلمان انتظار بیشتری می‌رود و این انتظارات باید در برنامه‌های آموزشی پیش از خدمت و در حین خدمت از طریق تربیت‌کنندگان معلم برآورده شود.

- معلم فکور معلمي اثرگذار است از این روی، برنامه‌های آموزشی تربیت معلم باید طوری طراحی شوند که علمکردهای فکورانه را تشویق کنند، توانایی‌های حرفه‌ای معلمان را بالا ببرند، نظریه و عمل را توأم سازند، زمان قابل توجهی را به کارورزی اختصاص دهند و به مدرسان مراکز تربیت

1. Belke

2. Pine

معلم اجازه دهند عملکردهای فکورانه را نمونه‌سازی کنند، مشارکت بین دانشگاه‌ها، مدارس و معلمان را آسان و ممکن سازند.

برنامه‌های تربیت معلم باید به‌گونه‌ای ارائه شود که معلمان بتوانند یادگیری در طول عمر را رشد دهند. برنامه‌های تربیت معلم باید دانش پایه موردنیاز معلمان را شناسایی و ارائه کند، برنامه‌های تربیت معلم باید با استفاده از راه‌کارهای عملی نیازهای جامعه خود را برآورند، برنامه‌های تربیت معلم باید بر تقویت و رشد مهارت‌های حل مسئله تمرکز داشته باشد.

معلم امروز با نیازی خواستگاه، شرایط و وضعیتی نوین نسبت به فرآیندهای یاددهی-یادگیری روبرو است. که می‌بایست با نقشی متفاوت با کلاس سنتی عمل نموده و خود را به دانش‌ها و مهارت‌های نوین مجهز ساخته تا بتواند پاسخ‌گوی نیازها و چالش‌های آموزشی امروز گردد.

بروس جویس^۱، ۲۰۰۴ شاگردان با افزایش حجم راهبردهای پایدار یادگیری تغییر می‌یابند. و می‌توانند انواع یادگیری مؤثر را به‌انجام برسانند. بررسی درباره انواع الگوهای تدریس و معلمان همواره موفق، منجر به کشف دو سؤال عمده شده است:

۱- چگونه می‌توان به سرعت به شاگردان موفق‌تر یادگرفتن را آموخت؟

۲- تا چه حد می‌توان به همه شاگردان یادگیری قوی‌تر را آموزش داد؟

دیوئی^۲، ۱۹۱۶ الگوهای تدریس محیط یادگیری را توصیف می‌کند و رفتار معلم، زمان استفاده از الگو را تعیین می‌کند.

اشاره به رویکردهای مختلف یادگیری نقش معلمان و ترتیب معلمان روشن می‌سازد.

نقش معلم در رویکردهای یاددهی-یادگیری

رویکرد رفتارگرایی

نقش معلم در رویکرد رفتارگرایی، نقش کلیدی و تعیین‌کننده است. او موضوع آموزش را مشخص و اطلاعات را به دانش‌آموزان منتقل کرده، میزان یادگیری دانش‌آموزان را در مراحل مختلف کنترل و بالاخره فعالیت‌های مطالب آن‌ها را تقویت می‌کند.

رویکرد شناخت‌گرایی

نقش معلم در رویکرد شناختی پی‌اژه، این است که فضایی تسهیل‌کننده برای فعالیت آزادانه دانش‌آموزان را فراهم کند. معلم در این رویکرد، به‌عنوان راهنمای هوشمندی در هر مرحله، دانش‌آموزان را برای تعادل جویی مستمر تحریک می‌کنند.

1. Bruce R. jogee

2. Dewey

رویکرد یاددهی - یادگیری مکتب انسان‌گرایی

معلم در رویکرد رفتارگرایی، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. ارائه محتوا، کنترل یادگیری و ارزشیابی در این رویکرد به‌عهده معلم است. در حالی‌که در رویکرد شناخت‌گرایی و انسان‌گرایی نقش معلم صرفاً خلق محیط‌های تسهیل‌کننده‌ای است که دانش‌آموزان بتوانند در آن‌ها به کاوشگری بپردازند.

مهرمحمدی، ۱۳۸۶ نظر به این‌که رویکرد یاددهی - یادگیری به‌منزله منظومه‌ای از اجزای بهم پیوسته است؛ پیشنهاد می‌شود آموزش این رویکردها به معلمان در مراکز تربیت معلم، با توجه به الگوی نظری آن صورت پذیرد.

مهارت‌های حرفه‌ای مدرسان، مسئولیت‌های پیش‌روی آنان را اجرائی‌تر، سهل‌تر و مؤثرتر می‌نماید. مهارت‌ها و قابلیت‌هایی که از دانش آنان نسبت به رویکردهای مختلف یاددهی - یادگیری آغازتر می‌شود و تا به اجرا درآمدن این رویکردها در موقعیت‌های خاص کلاس درس ادامه می‌یابد. مهارت‌هایی که آنان را در مقابل پاسخ‌گویی به چالش‌ها و مسائل یاری نموده و با اقدامات پژوهشی لازم، به رفع مشکلات آموزشی خواهند پرداخت.

مهارت‌هایی که به آنان امکان طراحی محیط‌های یادگیری متفاوت را داده تا بتوانند بستر رشد دانشجو- معلمان را در ارائه روش‌های آموزشی مؤثر، و به‌کارگیری آن در موقعیت خاص کلاس درس فراهم نماید. مهارت‌هایی که به‌همراه تغییرات فن‌آوری، تکامل‌یافته و امکان بهره‌گیری از پتانسیل‌های فن‌آوری نوین را در به اجرا درآمدن مؤثر روش‌های آموزشی فراهم نموده و قابلیت‌ها و مهارت‌هایی که امکان ارزشیابی و سنجش اصولی سطوح مختلف یادگیری را با روش‌های متنوع و متناسب با شرایط و مقتضیات کلاسی فراهم می‌نماید.

پیشینه تحقیق

پروفسور لورین اندرسون یافته‌های انبوهی از تحقیقات انجام شده را در زمینه افزایش کارایی‌های معلمان در سال ۱۹۹۱، مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. وی در این اثر، در خصوص کارایی معلمان به کشورهای در حال توسعه پیشنهاد می‌دهد که تجربه‌های کارورزی با تدارک کارآموزی‌های ضمن خدمت به‌ویژه در سال‌های اولیه تدریس، دنبال شوند، (رؤوف و رضایی، به نقل از ملایی نژاد، ۱۳۸۴).

رؤوف (۱۳۷۹) در تحقیق خود پیرامون بررسی جنبش جهانی برای بهسازی تربیت معلم منتخبی از عمده‌ترین طرح‌هایی که کشورهای صنعتی و غیرصنعتی براساس نیازها و شرایط و امکانات خود در زمینه تربیت معلم به اجرا گذاشته‌اند را بین سال‌های ۱۳۹۸۰ تا ۱۹۹۴ میلادی

ارائه می‌دهند و معتقد است که این کشورها را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد، کشورهایی که در مرحله پایداری جنبش جای دارند و کشورهایی که در مرحله گسترش جنبش هستند، در کشورهای صنعتی در مرحله گسترش، حرکت تکاملی جنبش را می‌توان در طرح عظیم اراسموس جستجو کرد که کشورهای اتحادیه اروپا به اجرا گذاشته‌اند. این طرح در مرحله پدیداری جنبش (۱۹۸۷) به اجرا گذاشته شد و در مراحل گسترش و حرکت تکاملی (۱۹۹۵) با نام جدید سقراط همه سطوح و مقاطع آموزشی را دربرگرفته است. این برنامه‌ها نشان‌دهنده ضرورت توجه به تغییر و بازسازی برنامه‌های تربیت معلم است (ذکاوتی، ۱۳۸۴ به نقل از ملایی نژاد، ۱۳۸۴).

یک مطالعه تطبیقی در سال ۱۹۹۴ توسط انجمن آسیا پاسیفیک (APEC) انجام شد. در این مطالعه هشت کشور از نظر آموزش و به‌خصوص آموزش معلمان با توجه به اهداف، نحوه گزینش، محتوای برنامه تربیت معلم و آماده‌سازی معلمان مورد مقایسه قرار گرفتند. کشورهای مورد مطالعه کیفیت معلم را به‌عنوان هدف مورد شناسایی قرار دادند و تمرکز آن‌ها بر برنامه تربیت معلم بود. منظور از کیفیت معلم در این مطالعه، دانش تعلیم و تربیت، دانش موضوعی، مهارت‌ها و نگرش‌های موردنیاز برای تدریس اثربخش، هم‌چنین داشتن درک از فرایند رشد کودک و مهارت‌های ارتباطی، اخلاق و توانایی روزآمدسازی یادگیری در نظر گرفته شد. کشورهای مورد مطالعه امریکا، فرانسه، آلمان، نیوزلند، هنگ‌کنگ، چین، ژاپن و کانادا بود. نتایج نشان داد که آموزش معلمان از عناصر ضروری توسعه آموزش و پرورش است بر این اساس در این کشورهای طول دوره آموزش معلمان رو به افزایش است و افزایش طول دوره تمرین عملی (کارورزی) از نکات مورد تاکید در آموزش معلمان می‌باشد (ولماکوب، ۱۳۹۹۱، به نقل از ملایی نژاد ۱۳۸۴).

نگاهی بر چند کشور پیشرفته جهان، ما را در امر تربیت و قابلیت‌های حرفه‌ای معلمان و از جمله مدرسان آن مراکز روشن‌تر می‌سازد.

- در چند کشور جهان تمرین مهارت‌های عملی به‌شکل خودآموزی، اقدام پژوهشی و تحقق و تقویت صلاحیت حرفه معلمی در طول خدمت دنبال شده است.
- برنامه درسی کسب صلاحیت معلمی در ژاپن و انگلستان متناسب با ساختار نظام آموزشی برنامه‌ریزی شده و مهارت‌های موردنیاز تربیت معلم براساس دوره‌های گوناگون تحصیلی سازماندهی شده است.
- در بعضی از کشورها، رویکرد تدریس عملی در برنامه تربیت معلم فعالیت‌مدار است و بر شرکت در سمینارهای آموزشی و تحقیقاتی، تأکید می‌کند.

بررسی مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسان مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان

- معمولا، آموزش عملی به صورت‌های مختلف از جمله مشاهده مهارت‌ها و کسب آن‌ها، ارزیابی با حضور معلمان مجرب، مدیران مدارس و استادان دانشگاه و مراکز تربیت معلم آلمان، انگلستان، ژاپن انجام می‌شود.

در اغلب کشورها به‌ویژه در کانادا و آلمان، آموزش عملی مهارت‌های حرفه‌ای در آموزش ضمن خدمت هم دنبال شده است.

- عمومیت برای احراز صلاحیت عمومی معلمی

- تخصصی برای احراز صلاحیت علمی

- تربیتی برای احراز صلاحیت معلمی و حرفه‌ای.

در چین دانشجو، معلمان را به‌عنوان آسان‌کنندگان یادگیری دانش‌آموزان، مطالعه‌کنندگان همیشگی دانش، تهیه‌کنندگان برنامه‌ها درسی نو و مبتکران روش‌های جدید تدریس گزینش می‌کنند.

- توانایی تدریس، مهارت‌های برنامه‌ریزی، نظارت، ارزیابی، روش تدریس، کنترل کلاس، فناوری اطلاعات و ارتباطات که نقش اساسی در دریافت گواهینامه‌های معلمی دارد.

فرضیه‌های پژوهش

یکی از فرضیه‌های پژوهش که توسط نگارنده اجرا شده و این مقاله با استناد به آن تنظیم گردیده، این است که "بین کیفیت مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان تفاوت وجود دارد." از آن‌جا که مقاله‌های حاضر نیاز به مهارت‌ها و قابلیت‌های حرفه‌ای دارد، بنابراین در شش فرضیه مورد بررسی در پژوهش، به این فرضیه که پاسخ‌گوی ضرورت مقاله حاضر است اشاره می‌نماییم.

داده‌های موردنیاز پژوهش

داده‌های پژوهش، از اطلاعاتی که از مطالعه منابع (کتاب، مجله، سایت‌های اینترنتی و ...) به دست آمده است و نیز از استخراج پرسش‌نامه‌های نظرسنجی حاصل گردیده است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر با هدف بررسی کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم ایران با توجه به عوامل پداگوژی و جامعه‌شناسی از دیدگاه مدیران، مدرسین و دانشجویان مراکز تربیت معلم انجام پذیرفت. با توجه به ماهیت موضوع و هدف پژوهش و از آن‌جا که طرح حاضر فرآیندی است که

به منظور ارزیابی کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم در ایران انجام می‌شود، از لحاظ هدف از نوع تحقیق توسعه‌ای و کاربردی است. به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، روش تحقیق به کار رفته از نوع توصیفی است. تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف کردن وضعیت موجود پدیده‌های مورد بررسی است.

ابزار پردازش

ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل: پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته و خودگزارش‌دهی است و شامل سه پرسش‌نامه نظرسنجی خاص مدیران، مدرسین و دانشجویان است.

روایی و اعتبار ابزاری پژوهش

روایی محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرات متخصصان و مدرسین مراکز تربیت معلم تأیید شده که با استفاده از فرمول ضریب آلفای کرونباخ و تحلیل عاملی محاسبه شده و نتیجه به دست آمده نشان می‌دهد که پرسش‌نامه از یک عامل کلی اشباع شده است. هم‌چنین می‌توان شش خرده مقیاس را در پرسش‌نامه شخص نموده که این خرده مقیاس‌ها شامل مهارت‌های حرفه‌ای و عملی، شناخت جامعه، شناخت یادگیرنده، مهارت برنامه‌ریزی، مهارت تکنولوژی و مهارت مدیریت کلاس می‌باشد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این مطالعه متشکل از:

- ۱- کلیه مدیران مراکز تربیت معلم در کل کشور
- ۲- کلیه مدرسین مراکز تربیت معلم در کل کشور
- ۳- کلیه دانشجویان مراکز تربیت معلم در کل کشور
- ۴- کلیه مراکز تربیت معلم در کل کشور

برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است به این صورت که ابتدا کل کشور را به پنج خوشه براساس مناطق جغرافیایی (شمال، جنوب، مرکز، شرق و غرب) تقسیم و سپس از هر خوشه دو استان و از هر استان دو مرکز یک دخترانه و یک پسرانه به تصادف انتخاب شده‌اند. کلیه مدیران و مدرسین مراکز انتخاب شده نمونه مدیران و مدرسین را تشکیل داده‌اند. برای انتخاب دانشجویان از هر مرکز ۱۰۰ نفر دانشجو از سال‌های مختلف به تصادف انتخاب شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، نمودار و شاخص‌های مرکزی شامل میانگین و انحراف استاندارد و آزمون تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده است.

نتایج حاصل از پژوهش

جدول ۳. آمارهای توصیفی، عامل‌های پرسش‌نامه کیفیت آموزشی در سه گروه نمونه مورد مطالعه

آماره	گروه	عامل ۱ مهارت‌های حرفه‌ای و عملی	عامل ۲ شناخت جامعه	عامل ۳ شناخت یادگیرنده	عامل ۴ مهارت برنامه	عامل ۵ مهارت تکنولوژی	عامل ۶ مهارت مدیریت کلاس
میانگین	دانشجو	۲/۹۱	۲/۴۷	۲/۵۴	۲/۵۷	۳/۱۱	۲/۵۱
	مدرس	۲/۱۳	۱/۸۸	۱/۹۳	۲/۱۳	۲/۴۲	۳/۲۹
	مدیر	۳/۰۱	۲/۶۵	۲/۵۸	۲/۷۵	۲/۸۹	۲/۵۹
میانه	دانشجو	۲/۹۴	۲/۴۴	۲/۶۱	۲/۶	۳/۲	۲/۵
	مدرس	۲/۱۱	۱/۸۸	۱/۹۲	۱/۲	۲/۴	۳/۵
	مدیر	۳/۱۱	۲/۶۶	۲/۷۶	۲/۸	۳	۲/۵
نما	دانشجو	۳	۲/۳۳	۲/۶۲	۲/۴	۳	۲/۵
	مدرس	۲/۴۱	۲	۱/۵۴	۲	۲	۳/۵
	مدیر	۳/۲۹	۳/۳۳	۲/۷۷	۳	۳	۲/۵
انحراف استاندارد	دانشجو	۰/۶۴	۰/۷۱	۰/۶۱	۰/۶۷	۰/۷۳	۰/۶۸
	مدرس	۰/۴۸	۰/۴۳	۰/۴۵	۰/۵۲	۰/۵۵	۰/۷۶
	مدیر	۰/۴۷	۰/۵۵	۰/۴۸	۰/۵۴	۰/۶۵	۰/۴۹
واریانس	دانشجو	۰/۴۰	۰/۵۱	۰/۳۷	۰/۴۶	۰/۵۴	۰/۴۶
	مدرس	۰/۲۳	۰/۱۸	۰/۲۰	۰/۲۷	۰/۳۰	۰/۵۷
	مدیر	۰/۴۷	۰/۳۰	۰/۲۴	۰/۲۹	۰/۴۳	۰/۲۴
کشیدگی	دانشجو	-۰/۱۳	۰/۲۳	۰/۰۶	۰/۳۱	-۰/۰۷	۰/۲۷
	مدرس	۰/۱۴	۰/۳۹	۰/۲۶	۰/۲۰	۰/۵۴	-۰/۵۸
	مدیر	-۰/۶۶	-۰/۳۷	-۰/۲۸	-۰/۱۹	-۰/۰۸	۱/۱۲
چولگی	دانشجو	-۰/۳۳	-۰/۱۸	-۰/۱۴	۰/۱۷	-۰/۰۸	۰/۲۹
	مدرس	-۰/۵۶	۰/۱۳	-۰/۳۴	-۰/۴۹	۰/۶۵	۰/۴۸
	مدیر	۰/۵۶	-۰/۷۲	-۱/۱۶	-۰/۵۸	۱/۶۳	۰/۹۲

نتایج حاصل از جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم ارزیابی شده توسط مدرسین در تمامی عامل‌های مورد بررسی کمتر از میانگین نمرات دو گروه دیگر می‌باشد. برای بررسی معناداری این تفاوت و پاسخ‌گویی به فرضیه‌های پژوهش از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شده که نتایج آن در جداول بعدی نمایش داده شده است.

نتایج حاصل از نمودار نشان می‌دهد که:

کیفیت حرفه‌ای و عملی مدرسین از دیدگاه دانشجویان در حد خوب از دیدگاه مدرسان در حد متوسط و از نظر مدیران در حد بسیار خوب ارزیابی شده است. و این فرضیه تأیید می‌کند که بین کیفیت حرفه‌ای و عملی مدرسین مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان مراکز، تفاوت معناداری دارد. البته با استفاده از آزمون شفه، مقدار ضریب تعیین محاسبه شده در مهارت حرفه‌ای و علمی ۱۸٪ به دست آمد و به عبارتی دیگر ۱۸ درصد از واریانس کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم توسط مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین تعیین می‌شود.

نتایج حاصل از جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم ارزیابی شده توسط مدرسین در تمامی عامل‌های مورد بررسی کمتر از میانگین نمرات دو گروه دیگر می‌باشد.

یافته‌های مربوط به فرضیه اول پژوهش نشان داد:

بین کیفیت مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان تفاوت وجود دارد. کیفیت مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین از دیدگاه دانشجویان در حد خوب، از دیدگاه مدرسان در حد متوسط و از نظر مدیران در حد بسیار خوب ارزیابی شده است. مقدار ضریب تعیین محاسبه شده در مهارت صفر به دست آمد به عبارتی ۱۸ درصد از واریانس کیفیت / حرفه‌ای و عملی ۱۸ آموزشی مراکز تربیت معلم توسط مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین تبیین می‌شود.

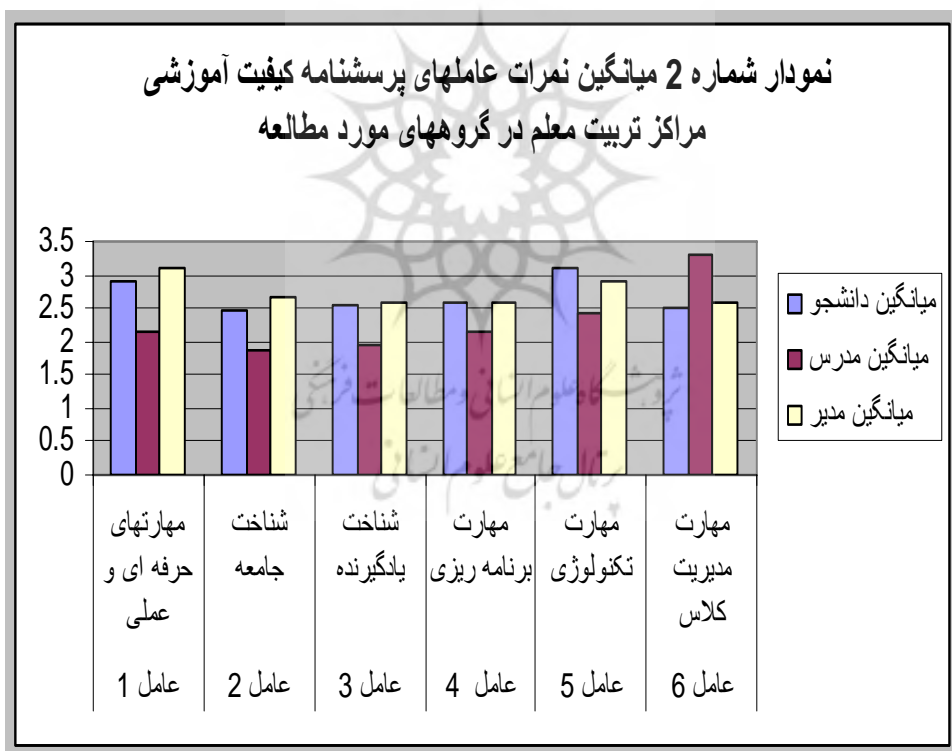
روش تدریس معلم یکی از عناصر کلیدی برای موفقیت دانش‌آموزان است. لذا یکی از زمینه‌هایی که لازم است مورد توجه جدی اصلاحگران برنامه‌های تربیت معلم قرار گیرد، آشنا کردن دانشجو معلمان با روش‌های متنوع تدریس است. یعنی روش‌هایی که آنان را در روند یاددهی - یادگیری فعال می‌سازد. مهم‌ترین عامل در کیفیت‌بخشی به عملکرد مراکز تربیت معلم، از دیدگاه مدیران، مدرسین و دانشجویان روش‌های آموزشی و تدریس به کار گرفته شده توسط معلمان ارزیابی شده است. روش‌های آموزشی جهت‌دهنده کیفیت آموزشی مراکز تربیت معلم ایران ۱۶۹ کل فرآیند آموزشی خواهد بود و با توجه به روش‌های موثر آموزشی است که طراحی محیط‌های یادگیری به‌گونه‌ای اثربخش صورت می‌پذیرد و به تبع آن سبب ارتقاء کیفیت فرآیندهای یاددهی - یادگیری خواهد شد.

بررسی مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسان مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان

بهترین معلم کسی است که دارای قابلیت خلق روش‌های تازه است و بهترین روش‌ها، روش خاصی نیست، بلکه یک هنر است. هر معلمی باید تلاش کند در خود قابلیت کشف روش‌های جدید را بپردازد. (دال، ۱۹۸۷).

لیندوارلینگ (۲۰۰۳) به استناد یافته‌های تحقیق دونالد فرگوسن در سال ۱۹۹۱ نتیجه‌گیری می‌کند که بین نظرات معلمان در امتحانات مربوط به گواهینامه‌های مدرک تحصیلی و تجربه تدریس با پیشرفت دانش‌آموزان رابطه مستقیم وجود دارد که یکی از قوی‌ترین ارتباط را در این زمینه نشان می‌دهد.

مطالعات نشان می‌دهد امتحانات میزان مهارت پایه و دانش تدریس را اندازه‌گیری می‌کند و همچنین نشان می‌دهد که بین یادگیری دانش‌آموزان و به‌کارگیری مجموعه‌ای روش‌های تدریس ارتباط مستقیم وجود دارد (مهرمحمدی، محمود. ۱۳۸۷).

نتایج حاصل از نمودار شماره یک نشان می‌دهد که:

۱- کیفیت مهارت حرفه‌ای و عملی مدرسین از دیدگاه دانشجویان در حد خوب، از دیدگاه مدرسان در حد متوسط و از نظر مدیران در حد بسیار خوب ارزیابی شده است.

جمع بندی و پیشنهادات

با توجه به نتایج پژوهش و یافته‌های به دست آمده از آن، اهمیت تربیت حرفه‌ای مدرسان در دوره‌های بازآموزی و ضمن خدمت مشخص می‌گردد. نظرات آنان حاکی بر این باور است که مدرسان خود به ارتقاء این سطح از توانایی را احساس نموده و برای رسیدن از سطح متوسط به سطح عالی، نیازمند دوره‌های ضمن خدمت، با کارآیی بالا در این زمینه می‌باشند. دوره‌هایی که توانایی آنان را ارتقاء داده و دانشجویان از سطح خوب به عالی تغییر موضع دهند تا در اجرای تدریس‌های خویش آن را به کار گیرند. عدم هماهنگی در نظرات مختلف حاکی از عدم شناخت نسبت به مؤلفه‌های اصلی این باور که مدرسان و معلمان بر یافتن و به نتیجه رساندن آموزش مؤثر، چاره‌ای جز به روز نمودن مهارت‌های خویش در زمینه‌های: ۱- روش‌های آموزشی ۲- رسانه‌های نوین آموزشی ۳- طراحی آموزشی ۴- به کارگیری مؤثر مدل‌های نوین آموزشی ۵- شیوه‌های ارزشیابی و ... ندارند و به این خاطر، پیشنهاداتی به این شرح ارائه می‌شود.

پیشنهادات

دوره‌های ضمن خدمت و بازآموزی در زمینه‌های ذیل با روش‌های آموزشی نوین، به صورت کارگاهی، پروژه‌ای و عملی برای مدرسان طراحی و اجرا گردد. دوره‌هایی که شامل مباحثی چون: روش‌های آموزشی مؤثر ارزشیابی آموزشی استفاده از رسانه‌های نوین آموزشی طراحی آموزشی، طراحی محیط‌های یادگیری و ... اجرا گردد و بتواند با مشارکت یکدیگر، در ارتقاء سطح آموزش-های مهارتی همت گمارند.

۱. جذب مدرسین با سابقه و دارای تخصص در زمینه‌های:

- مهارت‌های حرفه‌ای معلمی
- آشنایی و به کارگیری صحیح از فناوری آموزشی و فرآیند یاددهی- یادگیری
- آشنایی با میزان توانایی‌ها و سبک یادگیری دانش‌آموزان در مقاطع سنی مشخص.

منابع

ابراهیمی، علی (۱۳۷۷)، برنامه‌ریزی درسی راهبردی نوین انتشارات فکر نو.
احمدی، غلامعلی (۱۳۸۵)؛ ارزشیابی برنامه دروس تربیتی دوره‌های کاردانی مراکز تربیت معلم. تهران:

بررسی مهارت‌های حرفه‌ای و عملی مدرسان مراکز تربیت معلم از دیدگاه مدیران، مدرسان و دانشجویان

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

اسکندری پور، شهرام (۱۳۸۳)؛ *ارزیابی درونی مرکز تربیت معلم شهید بهشتی زنجان به منظور ارتقای کیفیت آموزشی*. تهران، دانشگاه تربیت معلم تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
آندرسون، لورین دلبیو، *افزایش اثربخشی معلمان در فرآیند تدریس*، ترجمه امینی، محدث، تهران انتشارات مدرسه ۱۳۷۷.

براون، جورج، *تدریس خرد یا تمرین مهارت‌های تدریس در مقیاس کوچک*، ترجمه علی رووف، تهران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۲.
صافی، احمد (۱۳۸۷) *سیر تحول تربیت معلم در آموزش و پرورش معاصر ایران: گذشته، حال و آینده*، تهران، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، نشریه علمی- پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش سال ۲۴، شماره ۴، زمستان، ۱۳۸۷.

غلامی، ه، *وضع کنونی آموزش و پرورش*، ۱۳۷۹.

فردانش، هاشم. (۱۳۷۲) *مبانی نظری تکنولوژی آموزشی*، انتشارات صبا.
ملایی نژاد، اعظم و علی ذکاوتی و علی رؤوف، *گزارش نهایی پژوهش مطالعه تطبیقی نظام برنامه درسی تربیت معلم کشورهای فرانسه، ژاپن، مالزی و ایران* ۱۳۸۴.

ملایی نژاد، اعظم و ذکاوتی، علی (۱۳۸۴)؛ *مطالعه تطبیقی نظام برنامه درسی تربیت معلم کشورهای انگلستان، فرانسه، ژاپن، مالزی و ایران*، تهران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
ملکی، حسن (۱۳۷۶)، *صلاحیت‌های حرفه معلمی*، تهران، انتشارات مدرسه.
مهرمحمدی، محمود (۱۳۷۹)؛ *بازاندیشی فرایند یاددهی- یادگیری و تربیت معلم*، تهران، انتشارات مدرسه.

یونسی، شعبانعلی (۱۳۷۴)، *بررسی عوامل درون سیستمی مؤثر بر وضعیت تحصیلی دانشجویان مراکز تربیت معلم استان مازندران از دیدگاه خودشان مازندران*، شورای آموزش و پرورش استان مازندران.
مهرمحمدی محمود ۱۳۸۶، چاپ دوم.

- Doll, Ir Wf. (1967). Curriculum Beyond shability, Pupen presented and bergamo curriculum conference, chio
- Zahoric J. A (1987), "teaching, Roolers, Research, Beauty and Action:", *Journal of curriculum and supervision* V.2.N.1
- Blomeke, salgrid, paine, lynne (2008) getting he fishout the water: considering benfits and probems of doing reaserch on teacher euation of an international level teaching and teacher education vol: 24 P 2027-2037
- David champ an and Don adams asia development Bank
- Dewey (1916) democracy and education N.Y: macnikn pubshing compony
- Janbozorgi Ali, Policital system of Islam and its relevance in modern timeazes (PHD thesis) A.M.U India, 2005
- UNICEF (2008) Quality PRIMacry education: the potential to transform society in single generation
- Where we stand teacher quality AFT convention resoulation
- Doll, Krwf (1987), curriculum